

Τό «εἶδωλο» τῆς Ἑλένης στήν Τροία

Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Τρωικός πόλεμος ἔγινε ἔνεκα τῆς ἄρπαγῆς τῆς ὡραίας Ἑλένης, συζύγου τοῦ Μενελάου, ἀπό τόν Πάρι. Δέν εἶναι πολύ γνωστή ὅμως ἡ ἄλλη παραλλαγή τοῦ μύθου, ὅτι στήν Τροία δέν πῆγε ἡ πραγματική Ἑλένη, ἀλλά ἕνα «εἶδωλό» της, τό ὁποῖο ἔδωσε ἡ θεά Ἥρα στόν Πάρι, γιά νά ἐκδικηθῆ τήν Ἀφροδίτη πού τήν νίκησε στά καλλιστεῖα, ἐνῶ ἡ ἀληθινή Ἑλένη βρισκόταν στό ἀνάκτορο τοῦ Πρωτέως στήν Αἴγυπτο, ἀπό ὅπου τήν πῆρε ὁ Μενέλαος μετά τήν λήξη τοῦ πολέμου.

1. Ἡ ἀφετηρία τοῦ μύθου

Οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Ἡρόδοτος (Β' 116), ἰσχυρίζονται ὅτι καί ὁ ἴδιος ὁ Ὅμηρος γνώριζε τήν διαφορετική αὐτή ἐκδοχή. Ἀπό τίς γνωστές πηγές, ὅμως, προκύπτει ὅτι πρῶτος ὁ ποιητής Στησίχορος (ΣΤ' αἰώνας π.Χ.) ἀμφισβήτησε τό ὅτι ἡ Ἑλένη ὁδηγήθηκε στήν Τροία. Σύμφωνα μέ τήν παράδοση, ὁ Στησίχορος ὅταν ἔγραψε ἕνα ποίημα μέ τίτλο «Ψόγος Ἑλένης», τυφλώθηκε, διότι τήν κατηγοροῦσε ἄδικα. Ὅμως, μετά ἀπό σχετική συμβουλή πού ἔλαβε σέ ὄνειρο, ἔγραψε ἕνα ἐγκώμιο τῆς ἡρώιδος, μέ τόν τίτλο «Παλινωδία», καί θεραπεύθηκε. (Πλάτωνος, Φαῖδρος 243 Α).

Αὐτή ἡ περίφημη στήν ἀρχαιότητα «Παλινωδία» του ἄρχιζε ὡς ἑξῆς (Στησίχορος, ἀπόσπασμα 15):

«Μάταια μίλησα· προχωρῶ σέ ἄλλο προοίμιο.

Δέν εἶναι σωστός αὐτός ὁ λόγος

δέν μπῆκες στά σανιδωτά καράβια

οὔτε ἔφθασες στά Πέργαμα τῆς Τροίας».

Ὁ Στησίχορος, λοιπόν, ὑποστήριξε ὅτι ὁ Πάρις (ὁ λεγόμενος καί Ἀλέξανδρος) μετέφερε στήν Τροία ὄχι τήν Ἑλένη, ἀλλά τό εἶδωλό της.

Γιά τόν λόγο αὐτόν ὁ Τρωικός πόλεμος ἀποκαλεῖται «σκιαμαχία» ἀπό μερικούς συγγραφεῖς, δηλαδή ὅτι ἔγινε γιά μιᾶ «σκιά», γιά ἕνα μή πραγματικό ἀνθρώπινο εἶδωλο.

2. Ἡ ἀφήγηση τοῦ Ἡροδότου

Ὁ Ἡρόδοτος (Β' 111-120) ἀναφέρεται ἐν ἐκτάσει στό θέμα αὐτό, λέγοντας ὅτι ἄκουσε τήν περιπέτεια τῆς Ἑλένης ἀπό τούς Αἰγυπτίους. Αὐτοί τοῦ εἶπαν, πῶς ὅταν ὁ Πάρις ἄρπαξε τήν Ἑλένη καί ἀπέπλευσε, οἱ δυνατοί ἄνεμοι τόν παρέσυραν μακρῶς, στό Αἰγυπτιακό πέλαγος καί μάλιστα στό Κανωβικό στόμιο τοῦ Νείλου.

Ὁ φύλακας τοῦ στομίου, ὁ Θῶνις, εἰδοποίησε στή Μέμφιδα τόν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου, τόν Πρωτέα, καί ἐκεῖνος διέταξε νά ὀδηγηθοῦν ἐνώπιόν του ὄλοι οἱ ξένοι. Ἐκεῖ ὁ Πάρις ἐξέθεσε μέ λεπτομέρειες τήν καταγωγή του καί τά σχετικά μέ τό ταξίδι του, ἀλλά σχετικά μέ τήν Ἑλένη προσπαθοῦσε νά ξεφύγει. Ὁ Πρωτεύς ἔμαθε τήν ἀλήθεια ἀπό μερικούς ὑπηρέτες τοῦ Πάρι, οἱ ὁποῖοι τόν κατηγορήσαν γιά τήν ἀδικία κατά τοῦ Μενελάου. Ἀφοῦ λοιπόν τόν ἤλεγξε δριμύτατα γιά τήν ἀνόσια πράξη του, κράτησε τήν Ἑλένη καί τούς θησαυρούς πού εἶχε ἀφαιρέσει ἀπό τή Σπάρτη, ἔδωσε δέ στόν ἴδιο τήν ἐντολή νά ἀναχωρήσει ἐντός τριῶν ἡμερῶν.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς προσέθεσαν, σύμφωνα μέ πληροφορίες τοῦ ἴδιου του Μενελάου, ὅτι πρὶν ἀπό τήν ἔναρξη τοῦ πολέμου οἱ Ἕλληνες ἔστειλαν στήν Τροία ἀπεσταλμένους, γιά νά ζητήσουν τήν Ἑλένη καί τούς θησαυρούς. Μεταξύ τῶν ἀπεσταλμένων ἦταν καί ὁ Μενέλαος. Οἱ Τρῶες ὁμως βεβαίωσαν μέ ὄρκους, ὅτι ὅλα αὐτά εὐρίσκοντο στήν Αἴγυπτο, στό ἀνάκτορο τοῦ Πρωτέως. Ἐπειδή ὁμως οἱ Ἕλληνες δέν τούς πίστεψαν, ἄρχισαν τήν πολιορκία, μέχρις ὅτου κυρίευσαν τήν πόλη, ἀλλά ἡ Ἑλένη δέν βρέθηκε πουθενά. Κατόπιν ὁ Μενέλαος ἔπλευσε στήν Αἴγυπτο, πῆρε πίσω τήν Ἑλένη καί μετά ἀπό μερικές περιπέτειες ἐπέστρεψε στή Σπάρτη.

Ὁ Ἡρόδοτος συμφωνεῖ μέ αὐτή τήν ἐκδοχή, προσθέτοντας τή σκέψη του, ὅτι ἐάν ἡ Ἑλένη βρισκόταν μέσα στήν Τροία, θά ἀπεδίδετο στούς Ἕλληνες, διότι ὁ Πρίαμος καί οἱ ἄλλοι Τρῶες δέν ἦσαν τόσο φρενοβλαβεῖς, νά διακινδυνεύσουν τή ζωή τους καί τήν ὑπαρξη τῆς πόλεώς των, γιά νά ζεῖ ὁ Πάρις μέ τήν Ἑλένη. Ἡ ἀπόδοσή της θά μπορούσε νά γίνει καί μετά τήν ἔναρξη τοῦ πολέμου, ὅταν ὁ Πρίαμος ἔβλεπε νά φονεύονται συνεχῶς τά παιδιά του στίς μάχες, γιά νά γλιτώσει ἀπό τό κακό.

Ἄρα, συνεχίζει ὁ Ἡρόδοτος, οἱ Τρῶες δέν ἔδιναν τήν Ἑλένη διότι δέν τήν εἶχαν γιά νά τήν δώσουν. Συμπεραίνει ὁμως, ὅτι οἱ θεῖες δυνάμεις διευθέτησαν ἔτσι τά πράγματα, ὥστε νά καταστραφοῦν τελείως οἱ Τρῶες, διότι γιά τά μεγάλα ἀδικήματα εἶναι μεγάλες καί οἱ τιμωρίες ἀπό τούς θεούς.

3. Ἡ «Ἑλένη» τοῦ Εὐριπίδη

Αὐτήν ἀκριβῶς τήν παραλλαγή τοῦ μύθου χρησιμοποίησε καί ὁ Εὐριπίδης στήν τραγωδία του «Ἑλένη».

Ἡ σκηνή τοποθετεῖται ἔξω ἀπό τό ἀνάκτορο τοῦ Πρωτέως στήν Αἴγυπτο. Ἐμφανίζεται ἡ Ἑλένη, ἡ ὁποία λέγει, ὅτι στήν Αἴγυπτο τήν ἔφερε ὁ Ἑρμῆς, ἐνῶ ἡ Ἥρα ἔδωσε στόν Πάρι ἕνα εἶδωλο τῆς Ἑλένης πλασμένο ἀπό τόν αἰθέρα. Ὅσο ζοῦσε ὁ Πρωτεύς, ἡ ἴδια ἦταν ἀσφαλής, ἀλλά μετά τόν θάνατό του, ὁ γιός του Θεοκλύμενος τήν ἐξεβίαζε νά λάβει αὐτόν ὡς σύζυγον. Ἐχει λοιπόν καταφύγει ὡς ἰκέτης στόν τάφο τοῦ Πρωτέως, ἔξω ἀπό τό ἀνάκτορο.

Έρχεται ο Τεῦκρος, με σκοπό να ρωτήσει τη μάντισσα Θεονόη, (άδελφή του Θεοκλύμενου), πώς θα πλεύσει με οὔριο άνεμο προς την Κύπρο. Από αυτόν ή Έλένη πληροφορείται ότι ο Μενέλαος δέν έχει επιστρέψει στη Σπάρτη και θεωρείται χαμένος. Τότε, με προτροπή του χοροῦ, (άποτελουμένου από έλληνίδες γυναίκες), αποφασίζει να ρωτήσει τη Θεονόη σχετικά με αυτό τό θέμα. Εκείνη την διαβεβαιώνει ότι ο Μενέλαος ζει και σύντομα θα φθάσει στην Αίγυπτο.

Στήν σκηνή εμφανίζεται ρακένδυτος ο Μενέλαος, λέγοντας ότι έφθασε ναυαγισμένος στις άκτες της χώρας. Άφησε σε ένα σπήλαιο τούς συντρόφους του και την Έλένη που έφερε από την Τροία και ήλθε να ζητήσει βοήθεια. Βλέπει την Έλένη και έντυπωσιάζεται από την όμοιότητά της με την σύζυγό του, αλλά δέν πείθεται ότι είναι ή πραγματική. Τότε έρχεται ένας από τούς συντρόφους του, κομίζοντας την είδηση ότι ή Έλένη έξαφανίστηκε από τό σπήλαιο, και ανήλθε στον αϊθέρα. Ο άναγνωρισμός των συζύγων ολοκληρώνεται και σχεδιάζουν πώς θα φύγουν από την Αίγυπτο.

Στό μεταξύ επιστρέφει ο Θεοκλύμενος από τό κυνήγι και ή Έλένη προσποιείται ότι δέχεται να τον λάβει ως σύζυγον, διότι έμαθε από τον Έλληνα ναυαγό (τόν Μενέλαο), ότι ο Μενέλαος είναι νεκρός. Τόν παρακαλεί όμως να της έπιτρέψει, όπως τελέσει θυσίες και κενοτάφιο στη μνήμη του συζύγου της, στα άνοιχτά της θάλασσας.

Ο Θεοκλύμενος πείθεται και τούς δίνει ένα μεγάλο πλοίο και όλα όσα χρειάζονται για τίς έπιμνημόσυνες πράξεις, όρίζοντας κυβερνήτη τον Μενέλαο. Εκείνος παραλαμβάνει τούς συντρόφους του από την άκτή και όταν ανοίχτηκαν στό πέλαγος, σκότωσαν όλους τους κωπηλάτες και δραπέτευσαν.

Ένας κωπηλάτης σώθηκε πέφτοντας στη θάλασσα και έξιστορεί στον βασιλέα όσα έγιναν. Οργισμένος ο Θεοκλύμενος ζητεί να φονεύσει την άδελφή του Θεονόη, διότι του απέκρυψε την αλήθεια. Τόν αποτρέπουν όμως οι άδελφοί της Έλένης, οι Διόσκουροι, εμφανιζόμενοι ως από μηχανής θεοί, δίνοντας την λύση του δράματος.

4. Τό «είδωλον» της Έλένης

Τί ήταν, όμως, αυτό τό «είδωλον»;

Στόν Όμηρο ή έκφραση «είδωλα καμόντων» σημαίνει τίς σκιές των άποθανόντων (Ιλ. Ψ 72 κ.ά.). Άναφέρει επίσης ότι ο Όδυσσεάς κατά την κάθοδό του στον Άδη συνάντησε και τό είδωλον του Ηρακλέους (Οδ. λ 602), δηλ. τη σκιά του, διότι ο ίδιος ήταν μαζί με τούς άθάνατους θεούς.

Ένα άλλο έπεισόδιο του Τρωικού πολέμου μοιάζει περισσότερο με την περίπτωση της Έλένης. Όταν σε κάποια μάχη ο Διομήδης ώρμησε σαν δαίμονας εναντίον του Αινεία και κινδύνευε να τον φονεύσει, ο θεός Απόλλων μετέφερε αυτόμάτως τον Αινεία στην Πέργαμο, ενώ έφτιαξε ένα «είδωλον» άπα-

ράλλαχτο σάν τόν Αινεία, μέ τά ἴδια ὄπλα, γύρω ἀπό τό ὅποιο ἐσυγκρούοντο οἱ Τρῶες καί οἱ Ἀχαιοί (Ιλ. Ε 431-454).

Αὐτό τό «εἶδωλον» τοῦ Αινεία δέν ἦταν φάσμα νεκροῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἔχει τήν ἔννοια ἐνός «ζωντανοῦ» ὁμοιώματος πραγματικοῦ ἀνθρώπου, τό ὅποιο ἐνεργεῖ ἀκριβῶς σάν νά εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, χωρίς ὅσοι τό βλέπουν νά ἀντιλαμβάνονται ὅτι κατ' οὐσίαν δέν εἶναι ἐκεῖνος πού γνωρίζουν. Τέτοιο ἦταν, σύμφωνα μέ τήν παράδοση, καί τό «εἶδωλο» τῆς Ἑλένης στήν Τροία.

Ὁ Εὐριπίδης ἀναπτύσσει ἐκτενέστερα αὐτή τήν ἀποψη, ὅταν ἡ ἴδια ἡ Ἑλένη στόν πρόλογο τοῦ ἔργου λέγει (στ. 33-36):

«Κι ἔτσι ἔδωσε (ἡ Ἥρα) στόν γιό τοῦ βασιλιά Πριάμου, ὄχι ἐμένα τήν ἴδια, ἀλλ' ἕνα ἔμψυχο εἶδωλο, ὅμοιο μέ μένα. Καί ἐκεῖνος νομίζει ὅτι μέ ἔχει —ψεύτικη ἐντύπωση— χωρίς νά μέ ἔχει».

Ἐπίσης κατά τήν ἀναγνώρισή της μέ τόν Μενέλαο λέγει (στ. 582):

«Δέν ἦλθα στή γῆ τῆς Τρωάδος, ἀλλ' ἦταν ἕνα φάντασμα».

Αὐτό παραδέχεται τελικά καί ὁ Μενέλαος, μετά τήν ἀναγγελία τῆς ἐξαφανίσεως τῆς ψεύτικης Ἑλένης (στ. 683).

Γιά τόν προσδιορισμό τοῦ «εἰδώλου» ὁ Εὐριπίδης χρησιμοποιεῖ καί τούς ὄρους «νεφέλης ἀγαλμα» ἢ ἀπλῶς «νεφέλη» (στ. 705, 750, 1219 κ.ά). Μέσω αὐτῶν ὀδηγούμεθα πλησιέστερα στήν ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου, διά τοῦ συσχετισμοῦ μέ μερικά νεώτερα πνευματιστικά πειράματα, ὅπως τοῦ William Crooks, ὅπου πραγματοποιοῦντο ὑλοποιημένες ἐμφανίσεις πνευματικῶν ὄντοτήτων, μέσω τῆς γνωστῆς νεφελώδους οὐσίας πού ὀνομάζεται «ἐκτόπλασμα».

Ἡ αὐτόματη μεταφορά προσώπων σέ μακρυνό μέρος, εἶναι ἐπίσης ἐξακριβωμένο φαινόμενο. Ἕνα παράδειγμα ἔχουμε ἀπό τήν Καινή Διαθήκη, ὅπου λέγεται ὅτι αὐτό συνέβη καί μέ τόν Ἀπόστολο Φίλιππο, μετά τήν βάπτισή τοῦ Αἰθίοπος, ὅποτε «πνεῦμα κυρίου ἤρπασε τόν Φίλιππον», ἀκριβῶς ὅπως ὁ Ἀπόλλων ἤρπασε τόν Αινεία. Ὁ Φίλιππος βρέθηκε αὐτοστιγμῆ στήν πόλη Ἄζωτον, μερικῆς δεκάδες χιλιόμετρα μακρῶς ἀπό τό σημεῖο πού βρισκόταν. (Πράξεις Ἀποστόλων 8, 39-40).

5. Συμπεράσματα

Τό θέμα τοῦ «εἰδώλου» τῆς Ἑλένης ἔχει δύο πλευρές: Πρῶτον, ἐάν πραγματι ὑπάρχει δυνατότητα τέτοιων πνευματικῶν ἐμφανίσεων. Καί δεύτερον, ἐάν στή συγκεκριμένη περίπτωση ὑπῆρχε στήν Τροία ἕνα πλασματικό εἶδωλο ἀντί γιά τήν ἀληθινή Ἑλένη.

Ὡς πρός τήν πρώτη πλευρά, ἀπαντήσαμε ἤδη καταφατικά προηγουμένως καί δέν χρειάζεται νά ἐπεκταθοῦμε περισσότερο.

Ὅσον ἀφορᾷ ὁμως στήν δεύτερη πλευρά, ἡ προσωπική μας ἀποψη εἶναι ὅτι δέν ὑπῆρχε κανένα εἶδωλο τῆς Ἑλένης, διότι οἱ πνευματικές ἐμφανίσεις αὐ-

της της κατηγορίας δέν διατηροῦνται ἐπὶ μεγάλο χρονικό διάστημα. Λαμβάνουν χώρα γιὰ κάποιον συγκεκριμένο λόγο καί ἐξαφανίζονται μετά τήν ὀλοκλήρωση της ἀποστολής τους. Ἐπομένως δέν εἶναι δυνατόν νά παρέμενε ἐπὶ δέκα ἔτη στήν Τροία ἕνα ἔκτοπλασματικό ὁμοίωμα της Ἑλένης.

Πῶς δημιουργήθηκε, τότε, ὁ σχετικός μῦθος καί γιὰ ποιόν λόγο; Ἐπειδή στό ἐρώτημα αὐτό δέν δίδεται ἀπάντηση ἀπό τούς ἀρχαίους συγγραφεῖς, θά προσπαθήσουμε νά ἀνιχνεύσουμε τήν ἀφετηρία τοῦ μύθου μέσα ἀπό λογικούς συλλογισμούς.

Εἶναι γνωστό ὅτι ὅλες οἱ γυναῖκες ἐπηρεάζονται πολύ εὐκόλα ἀπό τίς διαφορες ἐρωτικές ἱστορίες καί τείνουν νά μιμηθοῦν τή συμπεριφορά τῶν ἡρωίδων τους. Αὐτό φαίνεται ὅτι συνέβαινε σέ μεγάλη ἔκταση μέ τήν περιπέτεια της Ἑλένης κατά τήν ἀρχαιότητα. Δηλαδή ἡ Ἑλένη, πού ἀκολούθησε τόν ἀπαγωγέα της, τόν ἐνυμφεύθη καί ἔγινε αἰτία τόσων κακῶν, μέ τήν ἐγκατάλειψη της συζυγικῆς στέγης, ἀποτελοῦσε πολύ κακό παράδειγμα γιὰ τίς ἄλλες γυναῖκες, στίς ὁποῖες ἀνεπτύσσετο ἡ νοοτροπία μιμήσεως τῶν παρανόμων πράξεών της. Ἐπηρεάζοντο, δηλαδή, ἀπό τή μεγάλη φήμη πού εἶχε ἀποκτήσει καί νόμιζαν ὅτι κάνοντας τά ἴδια πράγματα, θά ἀποκτοῦσαν καί ἐκεῖνες τήν ἴδια προσωπική λάμψη καί κοινωνική προβολή.

Γιὰ τόν περιορισμό τοῦ κακοῦ οἱ διάφοροι συγγραφεῖς στιγμάτισαν ἀμείλικτα τή συμπεριφορά της Ἑλένης καί ἐκφράζονται γι' αὐτήν μέ τά χειρότερα λόγια. Ἔτσι της ἀποδίδουν τούς χαρακτηρισμούς: *κακίστη, θεοστυγῆς, τάλαινα, πολυκτόνος, δυσελένη, ἐρινύς, προδότις, δολόμητις* (=δόλια, πανούργα), *παράνους, ἐταῖρα, στυγερή, λιπόγαμος, τριάνωρ* (=ἡ ἔχουσα τρεῖς ἄνδρες), *δυσάρπαγος, δύσγαμος, κακόνυμφος* κ.ἄ.

Δέν ἔφθανε ὁμως ἡ καταδίκη της συμπεριφορᾶς της γιὰ νά συνετίσει τήν κοινωνία. Ὁ καλλίτερος τρόπος ἦταν νά ἀποκατασταθῇ ἡ ἴδια στή συνείδηση τοῦ κόσμου, γιὰ νά ἀποτελέσει πλέον τό καλό παράδειγμα πρὸς μίμηση γιὰ τίς γυναῖκες. Ἐπρεπε, δηλαδή, μέ κάποιον τρόπο νά ἀποκατασταθῇ ἡ ἰδέα της συζυγικῆς τιμῆς καί της ἀρμονικῆς οἰκογενειακῆς συμβίωσης, γιὰ νά ἀποφεύγονται οἱ παρεκτροπές διά της μιμήσεως.

Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τόν λόγο πιστεύουμε ὅτι πλάστηκε ἀπό τούς μύστες ὁ μῦθος γιὰ τό «εἶδωλο» της Ἑλένης. Ἔτσι ἡ ἴδια ἡ Ἑλένη, ὡς ἀμέτοχη της παρανομίας, καθίστατο ὑπόδειγμα πιστῆς συζύγου καί ἀφοσιωμένης μητέρας. Ἡ καλή πλέον Ἑλένη, ἡ ἀπόλυτα πιστή στίς οἰκογενειακές παραδόσεις, γίνεται ἀντικείμενο ἐπαίνων ἀπό τούς συγγραφεῖς καί ἀποκαλεῖται *ἄνασσα, νόμφη, κόσμος, πιτυτά* (=σωτήριος), *ἐνάρετος, σώφρων, εὐπρεπῆς* κ.ἄ.

Οἱ μύστες συνέθεταν τούς διαφόρους μύθους, ἀποβλέποντας πάντοτε στήν ἠθική διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ, καί ἀκολούθως οἱ ποιητές ἀνελάμβαναν νά τούς διαδώσουν εὐρύτερα μέ τά ἔργα τους, ὅπως συνέβη μέ τόν Στησίχορο.

Ὁ Εὐριπίδης ἀκολούθησε τὴν ἴδια τακτική. Στὰ προηγούμενα ἔργα του ἐκφράζεται μὲ πολὺ σκληρὰ λόγια γιὰ τὴν Ἑλένη. Τὴν ἀποκαλεῖ «εὐναίαν ἄταν», δηλ. συζυγική κατάρρα (Ἄνδρομάχη, στ. 103), «κακόφρονα» (Ἡλέκτρα, στ. 479), καὶ ὁ Μενέλαος στίς «Τρωάδες» τὴν φωνάζει «φόνισσα» (στ. 881).

Ἀντίθετα στό νέο του ἔργο ἡ ἡρώιδα ἐμφανίζεται ἐντελῶς διαφορετική. Ἡ Ἑλένη δὲν ὑπέπεσε οὐσιαστικῶς σέ ἀμαρτήματα. Θρηνεῖ ἀπὸ τὰ βάρη τῆς καρδιάς της γιὰ ὅσα συνέβησαν, ὀρκίζεται νά μείνει γιὰ πάντα πιστή, καὶ ἀνησυχεῖ γιὰ τὸ ὅτι ἡ κόρη της Ἑρμιόνη κινδυνεύει νά μείνει ἀνύπαντρη λόγω τῆς ἰδικῆς της διαπόμπευσης. Ἔτσι δημιουργεῖ ἓνα θετικό πρότυπο συζυγικῆς συμπεριφορᾶς καὶ οἰκογενειακοῦ ἐνδιαφέροντος.

Μερικοὶ πιστεύουν ὅτι ὁ Εὐριπίδης ἦταν φανατικός μισογύνης. Ἡ ἄποψη αὐτὴ δὲν εὐσταθεῖ, διότι ὁ κορυφαῖος τραγικός ποιητής προσπαθεῖ μόνον νά καυτηριάσει τὰ κακὰ φυσικά τῶν γυναικῶν, ἀναδεικνύοντας τίς καλές πλευρές τῆς ὄντοότητός των. Στὴν τραγωδία του «Μελανίππη» γράφει (ἀπόσπασμα 497):

«Ἀπὸ τὴν κακὴ γυναῖκα δὲν ὑπάρχει κανένα κακὸ μεγαλύτερο, ἀπὸ δὲ τὴν ἀγαθὴ δὲν ἔχει ἐμφανισθῆ τίποτε καλλίτερο στὴν ὑπερβολή. Οἱ φύσεις τους εἶναι διαφορετικές».

Ἄρα, ἡ γυναῖκα ἔχει μέσα της καὶ τίς δύο ὄψεις: Ὅταν εἶναι κακὴ, ξεπερνάει τὰ πάντα σέ κακία, ἐνῶ ὅταν εἶναι καλὴ, ὑπερβάλλει τὰ πάντα σέ καλωσύνη. Ἐξαρτᾶται, λοιπόν, ἀπὸ τὴν ἴδια, ποιά πλευρὰ θά δείξει πρὸς τὸ περιβάλλον της. Καὶ ἐπειδὴ ὁ χαρακτήρας τῆς γυναίκας εἶναι πολὺ εὐμετάβλητος, πιστεύουμε ὅτι πρέπει νά διαπαιδαγωγεῖται κατάλληλα ἀπὸ μικρὴ ἡλικία, ὥστε νά καλλιεργεῖται μέσα της ὁ συναισθηματισμὸς, μέσω τοῦ ὁποῖου θά καθοδηγεῖται στίς σωστὲς ἀποφάσεις καὶ ἐπιλογές στὴ ζωὴ της.

Οἱ δύο ἀντίθετες παραδόσεις γιὰ τὴν Ἑλένη, ἀποτελοῦν τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τῶν δύο ἀντιθέτων ὄψεων τῆς γυναικείας φύσεως. Ποιά ἦταν, ὅμως, ἡ πραγματικὴ φύση τῆς Ἑλένης, μόνον ἓνας θεὸς μπορεῖ νά τὸ γνωρίζει!